

02

มานิ (ซาไก) ชนพื้นเมืองในภาคใต้ของไทย*

Maniq (Sakai) the Indigenous People of Southern Thailand

ดร. สุวิไล เปรมศรีรัตน์**

ชุมพล โพธิ์สาร***

Dr. Suwilai Premsrirat

Chumpol Pothisarn

* ข้อมูลส่วนหนึ่งในบทความนี้มาจากความร่วมมือของ

1. คุณมานพ ช่วยอินทร์ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดตรัง
2. คุณจรูญ ทศกุล นักวิชาการในพื้นที่ / ผู้สนใจ
3. อาจารย์เสริม มาศวิวัฒน์ โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง
4. ชาวบ้านภูผาเพชร ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล

** ศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

*** นักวิจัยประจำศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความที่นำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ มานี (ชาไก) ด้านภาษาและวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การตั้งถิ่นฐานและรูปแบบทางสังคมชุมชนของมานีในเทือกเขาบรรทัด บริเวณ จ. ตรัง สตูลและพัทลุง รวมถึงหลักฐานการตั้งถิ่นฐานที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์มานี ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสนอหลักฐานข้อมูลทางภาษาศาสตร์ ด้านลักษณะทางภาษาที่แสดงถึงความสัมพันธ์กับภาษากลุ่มอื่นๆ รวมทั้งหลักฐานร่องรอยที่ปรากฏในวรรณคดีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์มานี ข้อมูลทั้งหมดนี้ได้มาจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม วัตถุประสงค์ของบทความนี้นอกจากจะนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแล้วยังมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นข้อมูลที่สนับสนุนการดำรงอยู่มาช้านานของมานีประเทศไทยเพื่อประกอบการจัดทำนโยบายในการจัดการปัญหาสถานะบุคคลตามกฎหมายไทยต่อฝ่ายทะเบียนราษฎรอีกด้วย

คำสำคัญ: มานี, ชาไก, ชาติพันธุ์วรรณนา, ภาษาศาสตร์, วรรณกรรม, สถานะบุคคลตามกฎหมาย, สิทธิมนุษยชน

A b s t r a c t

This paper presents background information on the Maniq, a hunter-gatherer culture inhabiting the Banthad Mountains of Trang, Satun and Patthalung Province in Southern Thailand. Linguistic data reveals unique characteristics of the Maniq language and their interrelationship with other ethnic groups and also provides evidence of their culture, way of life, settlement and social patterns. The data was involved relevant documents and literature as well as field notes. Evidence reveals that the Maniq have existed as an indigenous group in bordering region of Thailand since ancient times and formal acknowledgement of their status as a recognized ethnic group in Thailand entitles them to the same rights, privileges, and the support of the government as is available to all Thai citizens. The registration process has confirmed them as Thai nationals.

Keywords: Maniq, Sakai, Ethnography, Linguistic, Literature, Citizenship, Human rights

ความนำ: มานิ (ซาไก) ชนพื้นเมืองในภาคใต้ของไทย

ซาไก เป็นคำที่คนไทยและทางราชการเรียกกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งในภาคใต้ของไทย มีถิ่นที่อยู่อาศัยในผืนป่าบนเทือกเขาบรรทัด บริเวณจังหวัดตรัง พัทลุง สตูล และเทือกเขาสันกาลาศรีในเขตจังหวัด ยะลา และนราธิวาส คำว่า “ซาไก” ตามความหมายแปลว่า “ทาส” เป็นภาษามลายู ปัจจุบันในประเทศมาเลเซียเลิกใช้คำๆ นี้ไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ชนกลุ่มนี้ก็มีชื่อเรียกตัวเองว่า “มานิ” แปลว่าคน บ่งบอกถึงความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม และมีศักดิ์ศรี มานิเป็นกลุ่มชนในวัฒนธรรมการหาของป่าล่าสัตว์ และดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ยังไม่คุ้นเคยและรับรู้การพัฒนาทางวัตถุของสังคมเมืองที่ได้รุกเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตของชนกลุ่มนี้มากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าและการแผ้วถางเพื่อเป็นพื้นที่ทางการเกษตรในปัจจุบัน เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมานิ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชาวมานิจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเพื่อการดำรงชีวิต และแน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะทำให้ความรู้และภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมานับหมื่นปีของมานิจะค่อยๆ หายไปตามกาลเวลา

ชีวิตในปัจจุบันและอนาคตของชนกลุ่มนี้จะต้องพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันได้อย่างเท่าเทียม

กับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ซึ่งในปัจจุบันนี้ผืนป่าที่เป็นแหล่งที่อยู่และอาหาร มีสภาพที่ค่อยๆ ขาดความอุดมสมบูรณ์ทำให้ชาวมานีประสบปัญหาความมั่นคงในชีวิต

1. สภาพภูมิศาสตร์ของถิ่นที่อยู่ของชาวมานี

ในภาคใต้ของประเทศไทย มีเทือกเขาที่ยาวที่สุดคือเทือกเขานครศรีธรรมราชที่ทอดผ่านจังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง พัทลุง สตูล และสงขลา โดยส่วนปลายของเทือกเขานี้ไปบรรจบกับเทือกเขาสันกาลาศรีที่ทอดตามแนวพรมแดนไทย-มาเลเซีย ผ่านจังหวัดยะลา และนราธิวาส บริเวณที่เทือกเขาทอดผ่านประกอบด้วยป่าดิบชื้นที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาเป็นเวลานาน จึงเอื้ออำนวยให้ชาวมานีดำรงชีพอยู่ได้โดยอาศัยทรัพยากรจากป่าในบริเวณที่อยู่อาศัย ซึ่งชาวบ้านตลอดแนวเทือกเขานครศรีธรรมราชนี้มักจะเรียกเทือกเขานี้ว่า เขาบรรทัด หรือ เทือกเขาบรรทัด

เทือกเขาบรรทัดมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีความสูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 100-1,350 เมตร ประกอบด้วยป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา มีทุ่งหญ้า และป่าละเมาะกระจายเป็นหย่อมๆ จากระบบนิเวศที่มีความหลากหลายเช่นนี้ จึงเกิดความหลากหลายทางชีวภาพ มีผลให้ชาวมานี (ซาไก) มีอาหารสำหรับบริโภคได้ตลอดทั้งปี และสามารถดำรงเผ่าพันธุ์

มาได้ตลอดหลายช่วงอายุคน แต่ในปี พ.ศ. 2504 ป่าในเทือกเขาบรรทัด ถูกบุกรุก โดยรัฐบาลได้ให้สัมปทานทำไม้แก่บริษัทเอกชนตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ต้นไม้ในป่าเทือกเขาบรรทัดจึงถูกตัดไปเป็น จำนวนมาก นอกจากนั้นชาวบ้านยังได้ฉวยโอกาสเข้าจับจองพื้นที่เหล่านั้น เป็นพื้นที่ทำกิน และลักลอบตัดไม้ในป่าที่ไม่ได้รับสัมปทานอีกด้วยทำให้เกิด ผลกระทบที่สำคัญต่อสังคมมานิ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 พื้นที่บริเวณเทือกเขาบรรทัดถูกใช้เป็นฐานที่มั่น ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย มีส่วนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ในสังคมมานิ ในปี พ.ศ. 2525 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสลายตัว ทำให้ชาวบ้านบุกรุกป่าเข้าไปจับจองเป็นพื้นที่ทำกิน ล่าสัตว์ และหาของ ป่ามากยิ่งขึ้น จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือก เขาบรรทัดของกรมป่าไม้เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2518 กับ พ.ศ. 2541 พบว่ามีพื้นที่ป่าลดลงถึงร้อยละ 15.76 ทำให้ชาวมานิสู้ญเสียแหล่งอาหารที่ สำคัญ จึงต้องอพยพเข้าไปในป่าลึกยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็มีความสัมพันธ์กับ ชาวบ้านมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนสินค้า ของป่าระหว่างกัน ทำให้มานิต้อง ปรับวิถีการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเพื่อให้ดำรง ชีวิตอยู่ได้ ปัจจุบันมานิกลุ่มต่างๆ จึงมีรูปแบบการดำรงชีวิตที่หลากหลาย มี ทั้งที่มีวิถีชีวิตแบบสังคมเมือง กึ่งสังคมเมือง และที่ยังใช้ชีวิตแบบเดิมที่ต้อง เคลื่อนย้ายอยู่ในป่า

2. วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพสังคมของมานิ

กลุ่มชาติพันธุ์มานิ เป็นกลุ่มชนที่ยังดำรงชีวิตด้วยวัฒนธรรมหาของป่า ล่าสัตว์ (hunting-gathering culture) และดำเนินชีวิตอยู่อย่างกลมกลืน กับธรรมชาติ โดยมีป่าเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ อาหารหลักของมานิได้แก่ อาหารประเภทแป้งจากมันป่าหรือกลอยชนิดต่างๆ นอกจากนี้ มานินยังล่า สัตว์มาเป็นอาหาร เช่น ลิง ค่าง หมูป่า เต่า หมูหริ่ง และกระรอก การปรุงร uthอาหารก็มีเพียงการปิ้ง การย่าง หรือการต้ม เท่านั้น

ปัจจุบันพื้นที่ป่าในภาคใต้ของไทยลดลงไปมากทำให้อาหารขาดแคลนลงด้วย ดังนั้นการหาของป่าล่าสัตว์เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อสมาชิกในกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจึงจำเป็นต้องไปรับจ้างชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงเพื่อแลกอาหารมาเลี้ยงดูสมาชิกในกลุ่ม แต่ผลตอบแทนที่ได้ก็มักจะไม่คุ้มค่าที่ได้ลงแรงไป เพราะถูกชาวบ้านโกงหรือเอาเปรียบ เนื่องจากชนกลุ่มนี้ยังไม่ค่อยรู้จักการใช้เงินในการแลกเปลี่ยน

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมดังกล่าวทำให้มานิในปัจจุบันเริ่มรู้จักหุงข้าวและการต้มแกงที่มีวัตถุดิบและเครื่องปรุงที่หลากหลาย จากการที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวบ้านพื้นราบมากขึ้น ทำให้มานิบางกลุ่มต้องออกมาจากป่าเพื่อรับจ้างทำงานแลกเงิน เช่น รับจ้างกรีดยาง แยกไม้ ถางป่า เพื่อนำเงินมาซื้ออาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของต่างๆ ที่เริ่มเข้ามามีอิทธิพลกับมานิ ปัญหาสำคัญที่ยังคงมีอยู่ก็คือการเอาเปรียบค่าแรง หรือของป่าที่นำมาแลกเปลี่ยนนั้นได้ราคาที่ไม่ยุติธรรมและต่ำกว่าความเป็นจริงมาก อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปนี้ทำให้ชาวมานิเริ่มเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบหาของป่า ล่าสัตว์ มาเป็นวิถีชีวิตแบบกึ่งสังคมเมืองและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว มานิบางกลุ่มที่ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงและไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตเหล่านี้ จึงหนีเข้าป่าลึก อีกทั้งมีปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มานิบางส่วนจึงได้อพยพไปอยู่ที่ประเทศมาเลเซียที่ยังมีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์อยู่

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของชาวมานิจนเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่มานิก็ยังคงมีวิถีชีวิตที่ยังสัมพันธ์กับป่า ไม่ว่าจะเป็นอาหารที่หามาจากป่า ที่อยู่อาศัย พิธีกรรม ตลอดจนการใช้สมุนไพรที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในป่าได้อย่างกลมกลืน ในอดีตนั้นมานิจะนำเปลือกไม้ ใบไม้บางชนิดมาใช้นึ่งห่มปกปิดร่างกาย ส่วนมากจะเปลือยท่อนบนทั้งหญิงและชาย ส่วนเด็กไม่สวมอะไรเลย ปัจจุบันชาวมานิรับวัฒนธรรมมาจากสังคมเมือง ผู้ชายสวมเสื้อ นุ่งโสร่ง กางเกงหรือผ้าขาวม้า ผู้หญิงสวมเสื้อ นุ่งผ้าถุง กระโปรง หรือกางเกง ส่วนเด็กก็มีบ้างที่ไม่สวมเสื้อผ้า บางครั้ง

ในกลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาวของชาวมานิบางกลุ่ม ยังรู้จักการแต่งกายสวยงาม รู้จักการใช้เครื่องสำอาง หรือเครื่องประดับที่ได้มาจากชาวบ้าน เป็นต้น

จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มานิในเขตเทือกเขาบรรทัด ผู้เขียนสามารถจำแนกสภาพทางสังคมของชุมชนมานิในเทือกเขาบรรทัดโดยใช้เกณฑ์พัฒนาการด้านสังคม และรูปแบบเศรษฐกิจการดำเนินชีวิตได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1 กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม (mobility forager)

กลุ่มชนมานิที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมแบบนี้ เป็นกลุ่มที่ยังดำรงชีพเหมือนกับที่บรรพบุรุษดำรงมาแต่ครั้งบรรพกาล การสร้างเพิงเล็กๆ เป็นที่อยู่อาศัยแบบชั่วคราวด้วยพืชตระกูลปาล์มที่หาได้ในบริเวณนั้น อาหารก็ได้มาจากมันป่า และใช้ลูกดอกอาบยาพิษในการล่าสัตว์ เร่ร่อนหากินไปในเขตป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนภายนอกน้อยมาก เช่น กลุ่มเผ่าแซมบ้านภูผาเพชร อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล, กลุ่มเผ่าซา บ้านราวปลา อำเภอยะหริ่ง จังหวัดสตูล, กลุ่มเผ่าเปียว บ้านทับทึง อำเภอละงู จังหวัดสตูล

2.2 กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary)

กลุ่มมานิที่เป็นกลุ่มกึ่งสังคมชุมชน คือกลุ่มที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากแบบดั้งเดิมบ้าง เนื่องจากถูกบีบคั้นจากสภาพป่าที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มคนภายนอกเพื่อความอยู่รอดของกลุ่ม มานิกลุ่มนี้จะดำรงชีวิตด้วยการหาของป่ามาขาย เช่น สัตว์ป่าราคาแพง น้ำผึ้ง สะตอ กล้วยไม้ป่า หรือสมุนไพรบางชนิด เมื่อชาวมานินำมาขายก็จะนำเงินไปซื้อข้าวสาร เนื้อหมู ขนหมู บุหรี่ และมานิมีการหาหัวมันป่าและล่าสัตว์มากินเองบ้าง มีการตั้งบ้านเรือนที่ถาวรขึ้น มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น สุนัข แต่ยังไม่รู้จักการเกษตรหรือการเพาะปลูกใดๆ กลุ่มชนที่มีลักษณะวิถีชีวิตแบบดังกล่าวนี้ มีแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก โดยปัจจัยที่ส่งผลดังกล่าวคือสภาพป่าที่ขาดความอุดมสมบูรณ์กับการที่จำเป็นต้อง

ติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนภายนอก กลุ่มมานิที่มีลักษณะเป็นกลุ่มกึ่งสังคมเมืองได้แก่ กลุ่มเผ่าแซกญาเพชร ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล, กลุ่มเผ่าไซ บ้านเจ้าพะ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

2.3 กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary)

ชาวมานิที่เป็นกลุ่มสังคมเมืองเต็มรูปแบบ เป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการมาจนวิถีชีวิตไม่ต่างจากชาวบ้านพื้นราบทั่วไป กล่าวคือคนกลุ่มนี้มีการตั้งบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัยแบบถาวร มีการเลี้ยงไม้จำพวกยาง ไม้หลุมพองมาเป็นเสาบ้านและฝาบ้าน ใช้สังกะสีหรือกระเบื้องมุงหลังคา ดำรงชีวิตด้วยการทำสวนยางพาราเป็นหลัก รู้จักการเพาะปลูกข้าวไร่ เลี้ยงไก่ บางคนมีการแต่งกายแบบสมัยใหม่สวมเสื้อเชิ้ต กางเกงยีนส์ รองเท้าผ้าใบ รู้จักค่าของเงินและใช้เงินในการแลกเปลี่ยน บางคนชอบดูโทรทัศน์และขับรถยนต์ไฮบริด กลุ่มมานิที่มีลักษณะเช่นนี้คือกลุ่มบ้านคลองตง ตำบลปะเหลียน และกลุ่มมานิบ้านเขาน้ำเต้า ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และกลุ่มมานิบ้านทับทุ่ง ไร่สวรรค์ทับทุ่งทอง ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู จังหวัดสตูล

กลุ่มชาติพันธุ์มานิที่มีวิถีชีวิตทั้ง 3 ลักษณะ ในปัจจุบันอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตรัง สตูล พัทลุง และสงขลา พื้นที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเทือกเขาบรรทัด และเขตอุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง จังหวัดสงขลา โดยกระจายกันอยู่ในแต่ละพื้นที่ และมีลักษณะวิถีชีวิตที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีปัจจัยหลักมาจากความสมบูรณ์ของสภาพพื้นที่ป่าที่ลดน้อยลงจนไม่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต

3. ภาษามานิ

ภาษามานิ จัดอยู่ในกลุ่มภาษาอัสเลียน สาขาภาษามอญ-เขมรใต้ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก ซึ่งเป็นตระกูลภาษาดั้งเดิมในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกที่พบในประเทศไทย 22 กลุ่มภาษา ได้แก่ ภาษามอญ, ญ้อกูร, ขมุ, ปรีย-มัลหรือถิ่น, มลาบริหรือตอง

เหลียง, เวียดนาม, โข-ทะเวียง, ละเวือะ, ละเม็ด, ปลัง, ปะหล่องหรือดาละอั้ง, ว่า, โข, บรู, กุย, เยอ, เขมร, ซอง, กะซอง ซัมเรและชะโอจ

สำหรับภาษาในกลุ่มอัสเลียน (Aslian) ซึ่งอยู่ในสาขามอญ-เขมรใต้ตระกูลออสโตรเอเชียติกนั้น เจอรัลด์ ดิฟโฟลธ (Gerard Diffloth) เป็นผู้ที่คิดชื่อเรียกภาษากลุ่มนี้ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1973 โดยอิงคำภาษามลายูที่ใช้เรียกชนพื้นเมืองว่า โอรัง อัสลี (Orang Asli) และ จอฟฟรีย์ เบนจามิน (Joffrey Benjamin) ก็ได้นำคำว่า อัสเลียนไปใช้ด้วย

ภาษาของชนกลุ่มนี้เชื่อกันว่าเป็นภาษาดั้งเดิมของชนพื้นเมืองในคาบสมุทรมลายูที่รู้จักกันในทางวิชาการว่า “เนกรีโต” (Negrito) (Blench & Dendo: 2006) คนในประเทศไทยจะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า ซาไก เงาะ ชาวป่า ไอ้เกลอ เขม้ง ฯลฯ ส่วนในประเทศมาเลเซียจะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า เนกรีโต, โอรัง อัสลี, เขม้ง คำต่างๆ เหล่านี้ มีความหมายที่แตกต่างกัน โดยอาจเกิดจากมุมมองและทัศนคติที่แตกต่างกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ชนกลุ่มนี้ก็มีชื่อที่ใช้เรียกพวกตนเองว่า “มานิ” ซึ่งแปลว่า “คน” และให้ความหมายว่า “พวกเรา” ด้วยเช่นกัน

4. หลักฐานผู้พูดภาษามานิในประเทศไทยและมาเลเซีย

ภาษาอัสเลียนเหนือ (Northern Aslian languages) นั้นพบในประเทศมาเลเซียและประเทศไทย ซึ่งมีทั้งหมด 9 กลุ่ม (Blench & Dendo: 2006) ได้แก่

- ภาษามานิ (Maniq)
- ภาษากันซิว (Kensiw)
- ภาษากินตะ (kintaq)
- ภาษาจะฮาย (Jahay)
- ภาษาเมนดริ (Mendriq)
- ภาษาบาเตก เด (Batek Deq)
- ภาษามินทิล (Mintil)

ภาษาบาเตก นง (Batek Nong)

ภาษาเชวอง (Chewong)

ใน 9 กลุ่มนี้พบในมาเลเซีย 8 กลุ่ม ยกเว้น กลุ่มภาษามานี (Maniq) ที่ยังไม่พบในรายงาน บทความหรือการศึกษาใดๆ ที่ระบุว่ามีกลุ่มคนที่พูดภาษามานี (Maniq) ในประเทศมาเลเซียเลย ในประเทศไทยนั้นนอกจากจะพบกลุ่มที่พูดภาษามานีแล้ว ยังพบว่ายังมีกลุ่มกันซิว (Kensiw) กลุ่มจะฮาย (Jahay) และกลุ่มกินตะ (Kintaq) ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนี้ยังเร่ร่อนอยู่ตามแนวชายแดนที่ติดกับประเทศมาเลเซีย ในจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส กับประเทศมาเลเซียบริเวณรัฐเปรัก กลันตัน และเคดาห์ โดยประชากรส่วนใหญ่ของคนี่พูดภาษาทั้ง 3 กลุ่มนี้จะอาศัยอยู่ในประเทศมาเลเซียเป็นส่วนใหญ่

แนนซี เอ็ม. บิชอป และแมรี เอ็ม. พีเตอร์สัน (Bishop & Peterson 2003) ได้บันทึกรายงานการสำรวจกลุ่มคนที่พูดภาษาอัสเลียนที่พบในประเทศไทยไว้ว่า กลุ่มคนที่พูดภาษาอัสเลียนเหนือในประเทศไทยนั้น มีอยู่ทั้งสิ้น 4 ภาษาย่อย ได้แก่ ภาษา Kensiw, Kintaq, Jahay และ Tonga ดังนี้

Language	Narathiwat	Patthalung	Satul	Trang	Yala	Total
Kensiw	-	-	-	-	12	12
Kintaq	-	-	-	-	2	2
Jahay	50-100	-	-	-	-	50-100
Tonga	-	34	±47	79	-	160

ตารางที่ 1 รายงานประชากรที่พูดภาษาอัสเลียนเหนือในประเทศไทย (Bishop & Peterson 2003)

ภาษามานี (Maniq) ตองกา (Tonga) หรือตะ-เอเดน (Ta-Edn)

ภาษากลุ่มนี้เป็นภาษาของกลุ่มชนที่ใช้ชีวิตแบบหาของป่าล่าสัตว์ (hunting-gathering culture) กลุ่มสุดท้ายที่เหลืออยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย บริเวณจังหวัดตรัง พัทลุง สตูล เท่านั้น และยังไม่มีปรากฏในงานศึกษาด้านภาษาศาสตร์หรือการสำรวจว่าพบกลุ่มคนที่พูดภาษามานี

ในพื้นที่อื่นๆ เลย ไม่ว่าจะเป็นในเขตจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย หรือในประเทศอื่นๆ

ในอดีตนี้นักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยาชาวตะวันตกรู้จักกลุ่มมานิในประเทศไทยบริเวณจังหวัดตรังและพัทลุง จากงานศึกษาสำรวจของพอล เชเบस्ता (Paul Schebesta) (1887-1968) ในหนังสือชื่อว่า *Die Negrito Asiens* โดยเรียกกลุ่มชนเร่ร่อนในผืนป่าในจังหวัดตรังและพัทลุงว่า Chong, Mos หรือ Tonga ส่วนไพบูลย์ ดวงจันทร์ (2523) เรียกภาษานี้ว่า แต้้นแอน โดยนักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ชาวตะวันตกจะนิยมใช้คำว่า Tonga หรือ Maniq มากกว่าจากข้อมูลของนักภาษาศาสตร์ บิชอป และพีเตอร์สัน (Bishop & Peterson 2003) ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ทำการศึกษาชาวมานิทั้งในไทยและประเทศมาเลเซีย ได้ให้ข้อมูลว่า คำว่า มานิ (Maniq) หมายถึงกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ในขณะที่ภาษาแตกต่างกันไปมากมาย โดยในเทือกเขาสันกาลาศรีชนกลุ่มนี้จะเรียกตัวเองว่า “มานิ” แต่เรียกภาษาที่พูดว่าภาษา “กันชีว” ต่างกันกับในเทือกเขาบรรทัดที่ไม่มีชื่อเรียกภาษาของตัวเอง แต่จะมีชื่อเรียกภาษาที่พูดว่า ตะ-เอ็ดน (Ta-edn) แต่ก็ยังเป็นชื่อภาษาที่กลุ่มอื่นใช้เรียกอีกเช่นกัน สรุปแล้วก็คือในเทือกเขาบรรทัดจะใช้ชื่อเรียกตัวเองและใช้เรียกภาษาที่พูดเหมือนกันคือ มานิ (Maniq)

ในงานการสำรวจ *Northern Aslain Language Survey: Trang Satul and Patthalung Provinces, Thailand* ของบิชอป และ พีเตอร์สัน (Bishop & Peterson 2003) กล่าวถึงในการสำรวจว่าเขาได้ถามชนกลุ่มนี้ว่า “คุณพูดภาษาอะไร”(What Language do you speak?) คำตอบที่ได้มาส่วนใหญ่ก็จะตอบว่า “มานิ” (Maniq) ซึ่งก็หมายความว่า คนอื่นจะเรียกพวกเขาว่าอะไร หรือเรียกภาษาของพวกเขาว่าอะไรก็ตาม คนกลุ่มนี้ก็มีชื่อเรียกตัวเองและภาษาของตัวเองว่า “มานิ”

ภาษามานิของคนกลุ่มนี้จะมีความแตกต่างกันกับภาษามานิในบริเวณอื่นๆ ทั้งในด้านการยืมคำศัพท์ภาษาอื่นมาใช้เป็นต้น ภาษากันชีว จะฮายและกินตะ จะเป็นภาษาที่อยู่ท่ามกลางภาษามลายูถิ่น ทำให้กลุ่มคนที่พูด

สามภาษานี้ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะทางด้านภาษาจากภาษามลายู มากกว่ากลุ่มที่พูดภาษา “มานิ” ที่อยู่ในเขตจังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล การยืมคำศัพท์ของชาวมานิในกลุ่มนี้จะพบว่ามีกริยาที่ภาษาไทยถิ่นใต้ใช้บ่อย และจะพบคำยืมในภาษามลายูอยู่บ้างแต่ก็น้อยเต็มที เนื่องจากกลุ่มคนที่พูดภาษามานิ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดที่มีชาวไทยพุทธอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ แม้แต่ในจังหวัดสตูล ที่มีชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ก็ยังพบว่ามีการใช้คำยืมภาษามลายูน้อยกว่าภาษาอัสเลียนในจังหวัดยะลาและนราธิวาส

คำศัพท์ภาษาไทย	ภาษามานิ ในเทือกเขาบรรทัด (จ.ตรัง จ.สตูล, จ.พัทลุง)	ภาษามานิกันชีว (Kensiw) (จ. ยะลา)	ภาษามลายูมลายูถิ่นปาดัง
ซื้อ	'suu	bə'li?	beli
ขาย	'k ^h aj	'ceɤ	jual
เหล็ก	'lek	'bəsi?	besi
ทอง	't ^h oŋ	'mas	mas, emas
หญ้า	'ja	jum'pot	rumput
กระต่าย	kə'taaj	ʔaɽ'jnap	arnab
เข็ม	'k ^h em	ca'jubm	jarum
ยา	'ja	hu'bet	ubat
ห้าม	p ^h a:hom	'suɤ	selimut

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบคำยืม (loan word) ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของภาษามานิในเทือกเขาบรรทัดในจังหวัดตรัง สตูล และพัทลุง กับภาษามานิกันชีว ในจังหวัดยะลา (Peterson 2010)

จากตารางจะเห็นได้ว่า ภาษามานิในเขตเทือกเขาบรรทัดในจังหวัดตรัง สตูล และพัทลุง จะมีการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยหรือภาษาไทยถิ่นใต้ ส่วนภาษามานิกันชีวในเขตจังหวัดยะลานั้นจะยืมคำศัพท์มาจากภาษามลายูหรือมลายูถิ่น เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเทือกเขาบรรทัดที่ประชากรชาวบ้านทั่วไปจะเป็นชาวไทยพุทธและพูดภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งอยู่ห่างจากเขตป่าในเทือกเขาสันกาลาศรีที่ชาวมานิกันชีว กินตะ และจะฮาย อาศัยอยู่ คำยืมที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นคำศัพท์ที่ไม่มีในภาษามานิ ซึ่งเป็น

วัฒนธรรมที่เกิดจากการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนภายนอกทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม ดังนั้น การยืมคำศัพท์ที่เป็นวัฒนธรรมใหม่ดังกล่าวมาใช้เป็นภาษาของตนเอง ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า ชนกลุ่มนี้ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มคนในบริเวณดังกล่าวมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

5. มานี ในเอกสารและวรรณคดี

ในอดีตเชื่อว่าคนไทยรู้จักกลุ่มมานีมานานแล้ว อย่างน้อยตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ที่ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง สังข์ทอง วรรณคดีร้อยกรองที่รู้จักโดยทั่วไป ในเรื่องได้กล่าวถึงพระสังข์ สวมรูปเงาะมีกายสีด้ามหยิก มีเกือกแก้วสามารถเหาะเหินเดินอากาศและไปพบกับนางรจนาดิศาท้าวสามนต์โดยในพระราชนิพนธ์นี้ได้อธิบายถึงลักษณะของเงาะไว้ ดังนี้

บัดนั้น
ไพร่ฟ้ามาประชุมอยู่ในวัง
เหลือแต่เงาะป่าทรพล
หัวพริกหยิกยุ่งหยาบคาย
ใครจะบอกจะเล่าไม่เข้าใจ
เล่นอยู่กับเด็กที่กลางนา

เสนาทูลไปในวัง
ทั่วทั้งแผ่นดินสิ้นชาย
หน้าตาผิดคนทั้งหลาย
ตัวลายนคล้ายกันกับเสือปลา
พูดจาไม่ได้เหมือนใบ้บ้า
จงทราบบาทาภาวไฉนฯ

เมื่อนั้น
เนื้อตัวเป็นลายคล้ายเสือปลา
ผมหยิกยุ่งเหยิงเหมือนเชิงพิก
พระเมินเสียมได้คุ้มัน

ท้าวสามนต์เห็นเงาะซังน้ำหน้า
ไม่กลัวใครใจกล้าุดตัน
หน้าตาตลaxyกษณ์มักกะสัน
แล้วมีปัญญาประชรดรจนาวา

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2540)

จากข้อความดังกล่าวได้กล่าวถึง “เงาะป่า” ที่มีผมหยิกยุ่งและพูดจา

กับคนอื่นไม่รู้เรื่อง ในส่วนนี้จึงเชื่อว่าน่าจะเป็นขาวมานิเช่นเดียวกับใน ปัจจุบัน แต่เงาะที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ก่อว่าว่า “ตัวลายคล้าย กับเสื่อปลา” นี้คงจะผิดจากความจริงอยู่บ้าง เงาะปานนั้นย่อมที่จะอาศัยอยู่ ทางภาคใต้ของไทย และพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาล ที่ 2 ก็ไม่เคยเสด็จทางปากซีใต้ การที่พระองค์รู้จักขาวเงาะนี้ ก็คงจะรู้มาจาก คำบอกเล่าที่เล่ากันปากต่อปาก อาจจะได้รู้จากการเดินทัพ หรือจากพ่อค้าใน สมัยนั้นก็ว่าได้ ดังนั้น “เงาะป่า” หรือ “เงาะ” นั้นคนไทยได้รู้จักกันมา แล้วไม่น้อยกว่าสมัยรัชกาลที่ 2 หรือประมาณ 200 ปีมาแล้วเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ อีกร้อยปีต่อมาบทละครเรื่อง “เงาะป่า” ซึ่งเป็นพระราช นิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุง รัตนโกสินทร์ แสดงให้เห็นว่า เงาะซาไก เป็นที่รู้จักกันทั่วไป พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์จากคำบอกเล่าของชาวบ้าน ในจังหวัดพัทลุง และ “คนัง” มหาดเล็กชาวซาไกที่ทรงชุบเลี้ยงตั้งแต่เด็ก ใน บทนำเรื่อง “เงาะป่า” พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้อธิบายลักษณะ เงาะไว้โดยสังเขป ดังนี้

“พวกที่เรียกว่าเงาะมีหลายพวกเท่าที่เขพบปะ แต่ไม่จำเป็นต้องยก มากกล่าวในที่นี้ จะกล่าวบัดนี้ประสงค์เอาพวกที่ตัวมันเองเรียกว่า “ก้อย” หรือถ้าจะว่าตามหมวดหมู่ ซึ่งมีสเตอร์ อานันเดลเขียนไว้ ก็เป็นพวกที่เรียก ตามภาษามลายูว่า เซมัง หรือ สไก แต่จะต้องเข้าใจอย่างภาษาของเราที่ เรียกว่าเงาะ ซึ่งมันเรียกตัวเองว่าก้อย

รูปพรรณไม่สูงใหญ่ ตามักจะแหลม จมูกแบนกว้าง ปากไม่จ่อเช่น นิโคร ผมเส้นอ่อนและขมวด ผู้ชายไว้ผมกลมรอบศีรษะเช่นเงาะหัวโขน แต่ ผู้หญิงไว้ยาวอย่างมวยก็มี แต่ที่ตัดสั้นเป็นพื้น ผิดคำเจ้อแดงไม่ใช่ดำเขียว ก็ ไม่แต่เฉพาะดำอย่างเดียวที่สีจางออกไปก็มาก บางพวกสีเหมือนคนปกติ แต่มักจะเป็นลายเช่นผลออกตามฝัตามตัวมาก ด้วยเมื่อเด็กๆ มักเป็นแผล ต่างๆ เป็นพื้น กำลั้งยอมเป็นคนแข็งแรง”

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 2507)

ในเนื้อเรื่องบทละครเรื่องเงาะป่านี้ เป็นเรื่องราวความรักของชายสองหญิงหนึ่ง ตอนท้ายเรื่องจึงจบลงด้วยโศกนาฏกรรมของความรักที่ไม่สมหวัง

วรรณคดี 2 เรื่องข้างต้นนี้ เป็นเอกสารที่บ่งบอกถึงการมีตัวตนอยู่ของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง ที่มีลักษณะทางกายภาพร่างกายและวัฒนธรรมที่แตกต่างกับกลุ่มคนส่วนใหญ่ในดินแดนแถบนี้ แต่การรับรู้เรื่องของกลุ่มคนเหล่านี้ก็ยังเป็นเพียงนิทานและเรื่องเล่า ที่ถูกแต่งแต้มเพิ่มรสชาติสีสันในเชิงวรรณกรรม โดยเฉพาะบทละครเรื่อง เงาะป่า ที่เนื้อเรื่องเป็นเรื่องราวชิงรักหักสวาท ที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้นหลังจากกระทรวงศึกษาธิการใช้เรื่อง คณิงเงาะน้อย เป็นบทอ่านในแบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521-2537 และเงาะป่าก็ถูกสร้างเป็นภาพยนตร์ไทย ออกฉายครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2523 กำกับการแสดงโดย เปี้ยก โปสเตอร์ และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล นอกจากนี้ เหม เวชกร นักเขียนการ์ตูนได้เขียนหนังสือชุดภาพและการ์ตูนเรื่อง เงาะป่า เมื่อปี 2527 ซึ่งจะเห็นได้ว่าความนิยมในวรรณคดีเรื่องนี้มีไม่น้อยเลยในกระแสสมัยนั้น ทั้งนี้ภาพติดตามเกี่ยวกับเงาะป่าในยุคนี้จึงเป็นภาพของคนป่า นุ่งผ้าแดง ทัดดอกไม้แดง ห้อยโหนเถาวัลย์ในป่าราวกับทาร์ซาน และมีประเพณีการแต่งงาน มีการผิดหวังในความรัก การแย่งชิง การฆ่าฟัน อีกทั้งมีเงาะน้อยตัวจริงที่เข้ามาเป็นมหาดเล็กในพระราชวังด้วย แต่ในความเป็นจริงว่า วรรณคดีเรื่องนี้เป็นเรื่องแต่งที่ผ่านการบอกเล่ามาแล้วเพิ่มเติมรสชาติให้สนุกสนานตามโครงเรื่องที่ผสมผสานขนบการเขียนนิยายแบบตะวันตกที่เริ่มเข้ามาอิทธิพลในสมัยรัชกาลที่ 5 และจำเป็นที่จะต้องใช้วิจารณ์ญาณในการรับรู้เรื่องราว และเข้าใจในความจริงและความเป็นอยู่จริงๆ ของคนกลุ่มนี้ เพียงแต่ในช่วงเวลาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 จนถึงปัจจุบัน มีเอกสารทางวิชาการที่เป็นภาษาไทยน้อยมากแสดงถึงการมีอยู่จริงและความเป็นจริงในบริบทพื้นที่จริงให้ได้ศึกษา ภาพดังกล่าวจึงติดหูติดตาคนไทยไปโดยปริยาย ถึงแม้ความจริงจะเป็นอย่างไรก็ยังเป็นเรื่องยากที่จะมีข้อมูลอื่นให้รับรู้ และไม่มีใครค่อยจะสนใจรับรู้การมีอยู่จริง

ของคนกลุ่มนี้ การดำรงอยู่จริงของคนกลุ่มนี้จึงดำรงอยู่ด้วยภาพลักษณ์ที่ถูก
สื่อแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ ดังข้างต้นเรียบร้อยแล้ว

แต่เท่าที่มีข้อมูล ผู้เขียนพบว่า ชนกลุ่มนี้ไม่ได้มีนิทานซึ่งรักหักสวาท
ตามที่ปรากฏในเนื้อเรื่องแต่อย่างใด อีกทั้งปรัชญาการดำรงชีวิตของคนกลุ่ม
นี้นั้น มีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ ไม่ได้อยู่กินแบบผิวเดียวเมียวเดียว แต่
สามารถมีสามีหรือมีภรรยาได้หลายคน มีครั้งละ 1 คน หรืออาจมีภรรยาได้
หลายคน ลูกหลานในกลุ่มก็ถือเป็นลูกหลานของตนเองเช่นเดียวกัน ซึ่งทุก
คนก็มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบคนในกลุ่มร่วมกัน และที่สำคัญคือ คนกลุ่มนี้
ไม่มีวัฒนธรรมการฆ่า หรือการทำร้ายกัน ไม่มีแม่แต่คำด่าหรือคำพูดหยาบ
คายด้วยซ้ำ

6. สถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มมานิ

ในปี 2552 ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ โครงการ
บางกอกคลินิกเพื่อให้คำปรึกษากฎหมายด้านสถานะและสิทธิบุคคลคณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่ง
ชาติ ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดตรัง และฝ่ายทะเบียน
ราษฎร กรมการปกครอง ได้ผลักดันการจัดการสถานะบุคคลตามกฎหมาย
ไทยของประชากรมานิในเขตเทือกเขาบรรทัด โดยกรมการปกครองได้
รับรองความเป็นคนไทยและสถานะบุคคลตามกฎหมาย มีการลงพื้นที่สำรวจ
ข้อมูล วิเคราะห์กฎหมายและผลักดันร่วมกับฝ่ายทะเบียน อำเภอบะเหลียน
จังหวัดตรัง จนสามารถกำหนดสถานะบุคคลให้สัญชาติไทยและกลุ่ม
มานิ กลุ่มคลองตง บ้านควนไม้ดำ ตำบลปะเหลียน อำเภอบะเหลียน จังหวัด
ตรัง ได้รับสถานะบุคคลตามกฎหมายไทย เลขประจำตัวประชาชนขึ้นต้น
ด้วยเลข 5 ทั้งหมด 45 คนในพื้นที่ดังกล่าวจนเป็นผลสำเร็จและสามารถนำ
ไปดำเนินนโยบายต่อการจัดการปัญหาด้านสถานะทางพลเมืองและสิทธิ
สวัสดิการขั้นพื้นฐานต่างๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามานิในพื้นที่ดังกล่าวจะได้รับสถานะบุคคลตามกฎหมาย อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานรวมทั้งสวัสดิการและการคุ้มครองตามกฎหมายที่ประชาชนในแผ่นดินไทยทุกคนมีสิทธิได้รับ แต่การเป็นพลเมืองไทย รัฐธรรมนูญเองก็ได้บัญญัติถึง “หน้าที่” ของพลเมืองไทย ได้แก่ การเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การรับราชการทหาร การเลือกตั้ง โดย “หน้าที่” เหล่านี้ อาจเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการเข้ามาของบทบาทหน้าที่ที่ไม่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและอาจนำไปสู่ปัญหาความบีบคั้นของสภาพสังคมที่ทำให้มานิต้องปรับเปลี่ยนตัวอย่างรวดเร็วหากไม่มีการช่วยเหลือและเตรียมการอย่างดีพอก็จะเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ทั้งนี้ แม้มานิจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แต่กฎหมายเองก็ห้ามประชาชนไม่ให้บุกรุก หรืออยู่อาศัยในพื้นที่ป่า หรือห้ามล่าสัตว์ ข้อกฎหมายดังกล่าวจึงขัดกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของมานิ ที่น่าจะเป็นคำถามต่อไปว่า “หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางการปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้มานิสามารถดำรงชีวิตและอยู่ร่วมอยู่รอดอย่างมีศักดิ์ศรีได้ในสภาวะความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และจะมีวิธีการอย่างไรเพื่อที่จะให้มานิสามารถสะท้อนความคิดเห็นและทัศนคติต่อความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งประเด็นสิทธิทางวัฒนธรรมและสิทธิในการอยู่อาศัย ก็ควรจะเป็นคำถามต่อไปที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรวางแผนทางแบบมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญอย่างจริงจัง

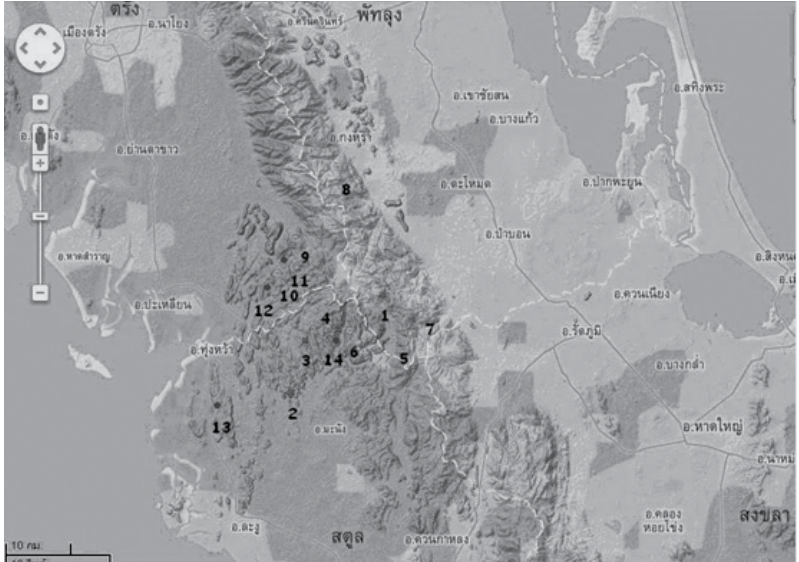
นอกจากประเด็นปัญหาดังกล่าว ปัจจุบันกระแสการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมจากนโยบายของประเทศก็เป็นปัญหาที่ซับซ้อนในพื้นที่อีกประเด็น โดยเฉพาะกรณีแผนพัฒนาภาคใต้ โครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา ในจังหวัดสตูล และโครงการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม 150,000 ไร่ ในเขตตอนเหนือ ของจังหวัดสตูล แผนพัฒนาดังกล่าวแม้จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความมั่นคงและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว แต่การพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคมตามมา ซึ่งแน่นอนว่าก็จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรม เศรษฐกิจอาจดีขึ้น แต่ค่าครองชีพก็จะสูงขึ้น ความต้องการใช้ทรัพยากรก็จะ

มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และจะส่งผลกระทบต่อสิทธิในการอยู่อาศัย สิทธิ
ในที่ทำกินและสิทธิทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และ
แน่นอนว่ากลุ่ม “มานิ” ที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงก็จะพลอยได้รับผลกระทบ
จากการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรจากป่า รวมถึงการพัฒนาต่างๆ เข้ามา
และจะมีผลโดยตรงต่อการสูญหายทางภาษาวัฒนธรรมและการดิ้นรนต่อสู้
กับการปรับตัวที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

รูปที่ 1 การล่าสัตว์มาเป็นอาหารของมานิ
(ที่มา: ภาพถ่ายโดย ชุมพล โพธิสาร)

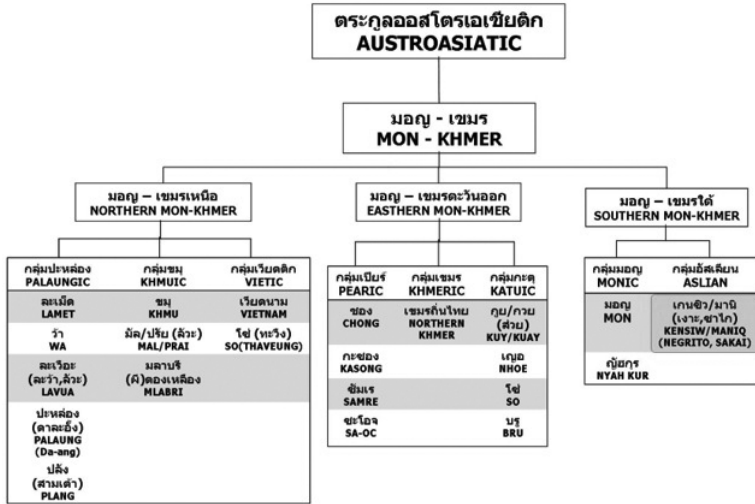

รูปที่ 2 แผนที่แสดงพิกัดที่ตั้งชุมชนมานิ ในจังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล
(ที่มา: อิศระ ชูศรี และคณะ 2555)

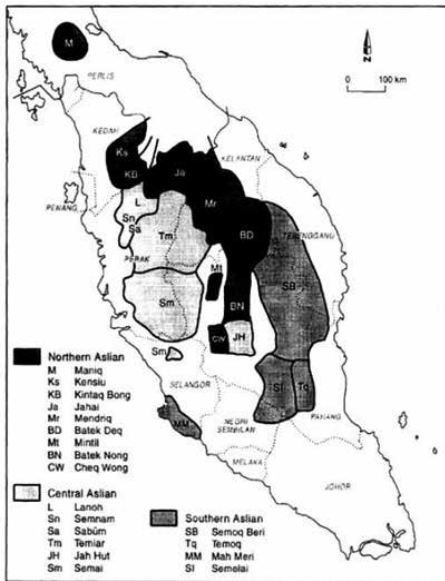
คำอธิบาย:

1. กลุ่มอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย หาของป่า-ล่าสัตว์แบบดั้งเดิม (mobility forager) กลุ่มที่ 1-4.
2. กลุ่มกึ่งสังคมชุมชน (semi-sedentary) กลุ่มที่ 5-10.
3. กลุ่มตั้งถิ่นฐานถาวร (sedentary) กลุ่มที่ 11-14.

หมายเหตุ: ข้อมูลล่าสุดเมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2555

รูปที่ 3 ความสัมพันธ์ของภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติกที่พบในประเทศไทย
(ที่มา: สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 2538-2542)

รูปที่ 4 แผนที่ภาษาในตระกูลอัสเลียนของ Nicole Kruspe จาก *Grammar of Semelai*
(ที่มา: Kruspe 2004)

บรรณานุกรม

- เกศริน มณีบุญ และพวงพ็ญ ศิริรักษ์, 2546. *ชาไก* ชนกลุ่มน้อยภาคใต้ของไทย. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.
- จันเฉลิม จันทรากุล, 2544. *เงาะป่า-ชาไก “นิเฆา” เมืองไทย* ชนป่าที่กำลังสูญสลาย. กรุงเทพฯ: โมเกรสซีฟ.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. 2507. *เรื่องเงาะป่า ฉบับหอสมุดแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองรัตน์.
- บุญเสริม ฤทธาภิรมย์, 2548. *นายคนัง เงาะเขม็งภาคใต้*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- ไพบูลย์ ดวงจันทร์, 2523. *ชาไก เจ้าแห่งขุนเขาและสมุนไพรมะพร้าว*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน, 2542. *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : นานมีบุคส์พับลิเคชั่น.
- สุริยา รัตนกุล, คุณหญิง และคณะ, 2538. *ประมวลองค์ความรู้เรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย*. ม.ป.ท.: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท.
- วารภรณ์ บุญรักษ์, 2534. *การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจในสังคมชาไก: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มเหนือคลองคง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง*. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- สถาบันภาษาไทย, 2540. *บทละครนอก สังข์ทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย*. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจิต บุญลิมเต็ง, 2550. *ชาไก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้.
- สุรินทร์ ภู่อจรัส และคณะ, 2532. *รายงานขั้นสรุปการชุดค้นที่ถ้าหมอเขียว จังหวัดกระบี่, ถ้าชาไก จังหวัดตรังและการศึกษาชาติพันธุ์วิทยาทางโบราณคดีชนกลุ่มน้อยเผ่าชาไก จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยวัฒนธรรมโหบินเนียนในประเทศไทย.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2538-2542. *ประมวลองค์ความรู้ชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย*. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เอกสารหมายเลข 2 โครงการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว.).
- _____, 2541. *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ ชมุ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อิสระ ชูศรี และคณะ, 2555. *โครงการวิจัยการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนหาของป่า-ล่าสัตว์ในประเทศไทย*. นครปฐม: ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว.).

- Bishop N.M. & Peterson M.M., 2003. **Northern Aslian Language Survey :Trang, Satul, Phattalung Provinces, Thailand.** Bangkok: Thammasat University
- Blench R. & Dendo M., 2006. “Why are Aslian-speaker Austronesian in culture?.” Paper presented at the **Preparatory meeting for ICAL-3, EFEO, Siem Reap: 28-29th JUNE 2006.**
- Kruspe N., 2004. **Grammar of Semelai.** United Kingdom: The Press syndicate of the University of Cambridge.
- Peterson M.M., 2010. **Notes on Borrowings Found in the Ta’edn (Tonga-Mos) and Kensiw Languages of Thailand.** Notes. June, 2010.